

O stosunkach polsko-niemieckich i domaganiu się przez Polskę reparacji za straty poniesione w II wojnie światowej

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Ocena stosunków polsko-niemieckich.....	1
Poparcie dla roszczeń reparacyjnych.....	3
Czy warto ubiegać się o reparacje?	6
Ocena szans na uzyskanie reparacji od Niemiec	8

Dzień 1 września w naszym kraju jest dniem pamięci o ataku Niemiec na Polskę w 1939 roku, który rozpoczął jeden z najtragiczniejszych okresów w naszej historii. W czasie II wojny światowej Polska poniosła ogromne straty ludzkie i materialne. W badaniu przeprowadzonym w drugiej połowie sierpnia br.¹ po raz kolejny spytaliśmy respondentów o ocenę obecnych stosunków polsko-niemieckich oraz o poparcie dla domagania się od Niemiec reparacji za straty poniesione podczas II wojny światowej, a także o przekonania dotyczące skutków tych starań.

OCENA STOSUNKÓW POLSKO-NIEMIECKICH

Większość Polaków (56%) postrzega obecne stosunki polsko-niemieckie jako „ani dobre, ani złe”. Nieco ponad jedna piąta (22%) uważa, że są one złe, a tylko 13% określa je jako dobre. W porównaniu z wrześniem ubiegłego roku, kiedy to relacje polsko-niemieckie w opinii respondentów wypadają najgorzej w historii badań CBOS na ten temat, czyli od 1987 roku, odnotowaliśmy poprawę. Co prawda, tyle samo badanych, ile poprzednio odbiera je jako dobre, ale znacząco ubyło oceniających, że są one złe (spadek o 9 punktów procentowych), a przybyło uważających je za „ani dobre, ani złe” (wzrost o 7 punktów). Nieco więcej respondentów niż poprzednio uchyliło się od ich oceny (wzrost z 7% do 9%).

Společne opinie o stosunkach między Polską a Niemcami charakteryzują się dużą dynamiką. W badaniach CBOS najlepiej były one oceniane w lutym 1991 roku, a zatem krótko po podpisaniu polsko-niemieckiego traktatu granicznego. Pozytywne oceny dominowały także pod koniec rządów

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (400) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

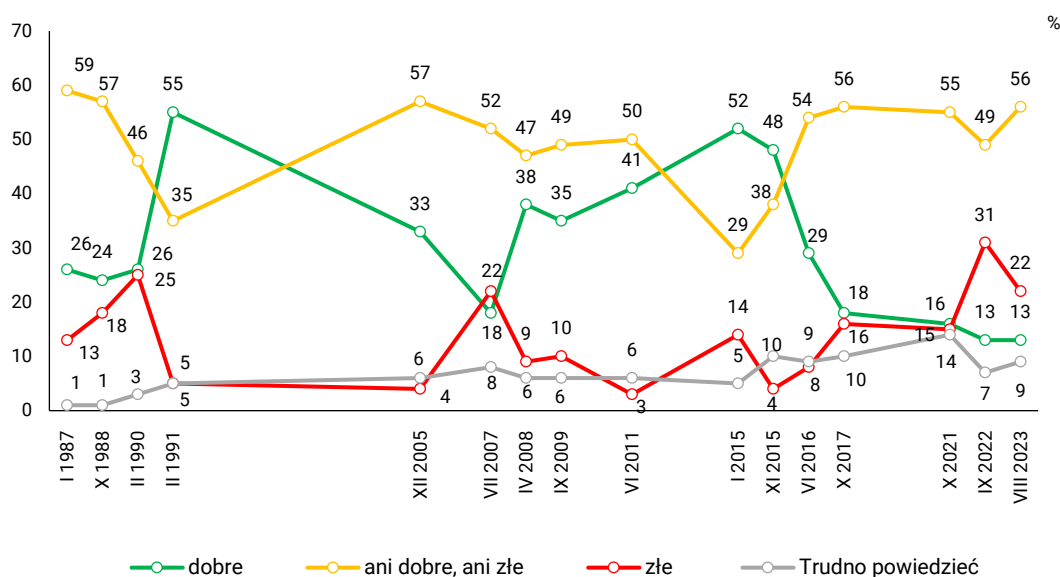
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 14 do 27 sierpnia 2023 roku na próbie liczącej 1024 osoby (w tym: 61,9% metodą CAPI, 24,8% – CATI i 13,3% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

koalicji PO–PSL w 2015 roku. Po objęciu władzy przez Prawo i Sprawiedliwość pod koniec 2015 roku postrzeganie stosunków między Polską a Niemcami dość szybko i bardzo wyraźnie pogorszyło się. Warto przypomnieć, iż wcześniej znaczące pogorszenie ocen tych relacji odnotowaliśmy w grudniu 2005 roku, a następnie w lipcu 2007 roku, czyli za rządów koalicji, w której najsilniejszym partnerem było Prawo i Sprawiedliwość. Dotychczas też tylko trzy razy (tzn. w lipcu 2007 roku, we wrześniu 2022 roku i w sierpniu br.) mieliśmy do czynienia z przewagą ocen negatywnych nad pozytywnymi.

CBOS

RYS. 1. Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:

Wielozmiennowe analizy wskazują, iż postrzeganie obecnych stosunków polsko-niemieckich jest mocno upolitycznione. Na tle pozostałych respondentów znacznie więcej ocen negatywnych (33%), a mniej pozytywnych (7%) wystawiają im ankieterowani deklarujący się jako sympatycy obozu rządzącego (tabela 1). Ponadto wyraźnie gorzej niż pozostali badani oceniają je osoby o poglądach prawicowych – 28% z nich uważa je za złe, a tylko 11% – za dobre (zob. tabelę aneksową 1).

TABELA 1

Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:	Mówi się, że w polskim społeczeństwie istnieje wyraźny podział na tych, którzy sprzyjają obozowi rządzącemu, i tych, którzy sympatyzują z opozycją. Czy Pan(i) zaliczył(a)by siebie raczej do sympatyków:			
	obozu rządzącego	opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
– dobre	7	23	13	16
– ani dobre, ani złe	53	49	62	39
– złe	33	23	16	5
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	6	4	10	39

Tak jak przed rokiem² stosunkowo najgorzej stan stosunków polsko-niemieckich oceniają osoby deklarujące duże lub bardzo duże zainteresowanie polityką (tabela 2). Wśród osób z największą uwagą śledzących to, co dzieje się w polityce, ponad jedna trzecia o relacjach między Polską a Niemcami wypowiada się krytycznie.

TABELA 2

Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:	Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:				
	bardzo duże – uważnie (szczegółowo) śledzi Pan(i) prawie wszystko, co się dzieje w polityce	duże – dość uważnie śledzi Pan(i) to, co się dzieje w polityce	średnie – śledzi Pan(i) jedynie główne wydarzenia	nikłe, niewielkie – często umykają Pana(i) uwadze nawet ważne wydarzenia	żadne – praktycznie Pana(i) to nie interesuje
	procentowanie w kolumnach				
– dobre	18	11	13	16	11
– ani dobre, ani złe	47	49	61	54	55
– złe	35	36	21	17	6
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	0	4	5	13	27

Oceny stosunków polsko-niemieckich istotnie różnicuje też wiek badanych, a im starsza grupa wiekowa, tym częściej ankietowani uznają je za złe (od 12% wśród badanych w wieku 18–24 lata do 33% w grupie wiekowej 65+) – zob. tabelę aneksową 1. Za dobre znacznie częściej niż starsi uważają je natomiast najmłodsi (20% w grupie wiekowej 18–24 lata). Warto dodać, iż również przed rokiem młodzi ludzie wyróżniali się lepszymi ocenami niż reszta badanych.

POPARCIE DLA ROSZCZEŃ REPARACYJNYCH

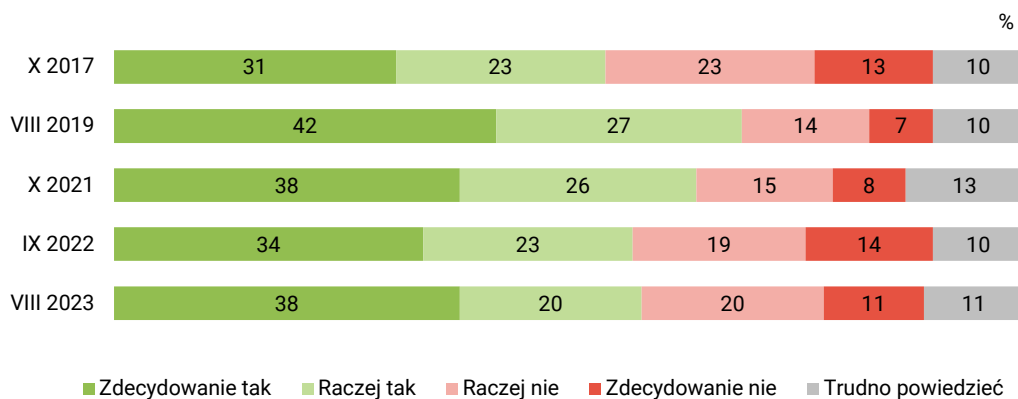
Zapowiedzi domagania się przez Polskę reparacji wojennych od początku spotykały się z pozytywnym przyjęciem wśród badanych. Najwięcej zwolenników podjęcia działań w tej sprawie notowaliśmy w lipcu 2019 roku (69%). Obecnie wystąpienie do Niemiec o odszkodowania popiera ogółem 58% respondentów, z czego 38% w sposób zdecydowany. Sprzeciwia się temu łącznie mniej niż jedna trzecia badanych (31%), przy czym tylko 11% mówi „zdecydowanie nie”. W porównaniu z wrześniem ubiegłego roku poparcie dla wysuwania roszczeń reparacyjnych wobec Niemiec minimalnie się zwiększyło (ogółem wzrost o 1 punkt procentowy, przy 4-punktowym wzroście odsetka odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 3-punktowym spadku odsetka odpowiedzi „raczej tak”), ale jest mniejsze niż w sierpniu 2019 roku i w październiku roku 2021. W stosunku do września ubiegłego roku minimalnie

² Zob. komunikat CBOS „Polacy o reparacjach i stosunkach polsko-niemieckich”, październik 2022 (oprac. B. Roguska).

ubyło też przeciwników takich działań (łącznie o 2 punkty procentowe, przy czym o 3 punkty mniej jest przeciwników zdecydowanych, a o 1 punkt zwiększył się odsetek odpowiedzi „raczej nie”).

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?

Stosunek do kwestii domagania się od Niemiec reparacji wojennych zależy przede wszystkim od orientacji politycznej i szerzej – światopoglądowej. Zdecydowanie popiera je trzy czwarte (75%) respondentów określających się jako sympatycy obozu rządzącego, a kolejne 16% jest raczej za. Zwolennikami domagania się przez Polskę reparacji od Niemiec jest też większość (54%) badanych deklarujących, że nie sympatyzują ani z rządzącymi, ani z opozycją. Także wśród unikających określenia się znacznie więcej jest zwolenników niż przeciwników (50% wobec 9%) wysuwania takich roszczeń. Natomiast wśród sympatyków opozycji dwie trzecie (66%) stanowią przeciwnicy domagania się przez Polskę reparacji (odszkodowań) od Niemiec za straty poniesione podczas II wojny światowej, a popiera takie roszczenia 26% z nich.

TABELA 3

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?	Mówi się, że w polskim społeczeństwie istnieje wyraźny podział na tych, którzy sprzyjają obozowi rządzącemu, i tych, którzy sympatyzują z opozycją. Czy Pan(i) zaliczył(a)by siebie raczej do sympatyków:			
	obozu rządzącego	opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
Zdecydowanie tak	75	8	30	31
Raczej tak	16	18	24	19
Raczej nie	4	37	22	7
Zdecydowanie nie	1	29	9	2
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	3	8	14	41

Biorąc pod uwagę potencjalne elektoraty partyjne³ można natomiast zauważyć, iż najwięcej zwolenników domagania się reparacji od Niemiec jest wśród badanych deklarujących zamiar głosowania w wyborach do Sejmu na listy firmowane przez Prawo i Sprawiedliwość – łącznie popiera takie działanie 90% z nich, przy czym 72% wyraża swoje poparcie w sposób zdecydowany. Ubieganie się o reparacje popiera też zdecydowana większość potencjalnego elektoratu Konfederacji Wolność i Niepodległość (72%, z czego 42% w sposób zdecydowany). Przeciwno wysuwaniu roszczeń reparacyjnych wobec Niemiec opowiadają się natomiast w większości zwolennicy Lewicy i Koalicji Obywatelskiej (odpowiednio 75% i 68%). Dość podzieleni są w tej kwestii badani deklarujący zamiar oddania głosu na Trzecią Drogę, czyli koalicję Polski 2050 Szymona Hołowni i Polskiego Stronnictwa Ludowego, jednak także w tej grupie przeciwnicy są znacznie liczniejsi niż zwolennicy (48% wobec 33%).

TABELA 4

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?				
	Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Suwerenną Polską i Partią Republikańską i Kukiz'15)	Koalicja Obywatelska (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni i Agronomia)	Lewica (Nowa Lewica, Razem, Polska Partia Socjalistyczna, Unia Pracy)*	Konfederacja Wolność i Niepodległość (Nowa Nadzieja, Ruch Narodowy, Konfederacja Korony Polskiej)*	Trzecia Droga - koalicja Polski 2050 Szymona Hołowni i Polskiego Stronnictwa Ludowego*
procentowanie w kolumnach					
Zdecydowanie tak	72	8	14	42	4
Raczej tak	18	16	12	30	29
Raczej nie	5	40	31	14	35
Zdecydowanie nie	1	28	44	11	13
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	5	8	0	2	19

* Uwaga: niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

Ubieganie się o reparacje popiera 81% respondentów deklarujących prawicowe poglądy polityczne oraz 59% tych, którzy nie potrafią usytuować swoich poglądów na osi lewica-centrum-prawica. Bardziej podzieleni są w tej kwestii badani o poglądach centrowych, ale także wśród nich więcej jest za niż przeciw (48% wobec 41%), natomiast w większości (60%) przeciwne temu posunięciu są osoby identyfikujące się z lewicą. Tak jak poprzednio poparcie w tej sprawie jest też tym większe, im częstszy udział w praktykach religijnych, i odwrotnie (zob. tabelę aneksową 2).

Spośród analizowanych zmiennych społecznych i demograficznych stosunek do domagania się od Niemiec reparacji za straty poniesione podczas II wojny światowej najbardziej różnicuje wykształcenie, a im wyższy jego poziom, tym mniej zwolenników, a więcej przeciwników takiego

³ Zob. komunikat CBOS „Preferencje partyjne w drugiej połowie sierpnia”, październik 2022 (oprac. M. Feliksiak).

działania. W efekcie w grupie osób z wyższym wykształceniem niewielką przewagę uzyskali jego przeciwnicy (45% wobec 42% zwolenników). Wśród słabiej wykształconych dominują zwolennicy tego posunięcia, szczególnie wśród ankietowanych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (77%, czyli tak jak we wrześniu 2022 roku). Ponadto zwolennikami ubiegania się o reparacje ponadprzeciętnie często są badani, którzy ukończyli 55 rok życia, przede wszystkim grupa wiekowa 65+ (73%), natomiast znacznie częściej niż starsi przeciwnie temu są osoby w wieku 18–24 lata (46%).

Co ciekawe, im gorzej postrzegane są relacje między Polską a Niemcami, tym częściej badani wyrażają przekonanie, że Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej (od 41% w grupie uważających je za dobre do 68% wśród oceniających, że są one złe).

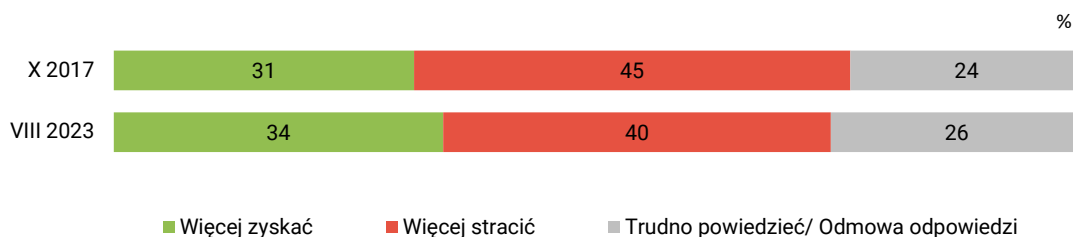
TABELA 5

Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?	Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:			
	dobrze	ani dobre, ani złe	złe	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
Zdecydowanie tak	19	37	56	28
Raczej tak	22	24	12	18
Raczej nie	25	21	16	12
Zdecydowanie nie	17	10	11	6
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	18	8	5	35

CZY WARTO UBIGAĆ SIĘ O REPARACJE?

Mimo znacznego społecznego poparcia dla ubiegania się o reparacje wojenne od Niemiec, zarówno w sierpniu 2023 roku, jak i w październiku 2017, kiedy po raz pierwszy zapytaliśmy o tę sprawę, więcej badanych skłonnych było twierdzić, że podnosząc tę kwestię Polska może więcej stracić, niż zyskać. Warto jednak dodać, iż w ciągu niemal sześciu lat dzielących oba badania grupa przekonanych, że takie działania mogą przynieść Polsce więcej strat niż korzyści, zmniejszyła się (spadek z 45% do 40%), minimalnie przybyło natomiast przekonanych, że Polska może na tym więcej zyskać, niż stracić (wzrost z 31% do 34%), oraz niepotrafiących ocenić ewentualnych skutków takich działań (wzrost z 24% do 26%).

RYS. 3. Czy, Pana(i) zdaniem, domagając się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej Polska może więcej zyskać czy więcej stracić?

Co oczywiste, najczęściej przekonani, że domagając się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej Polska może więcej zyskać, niż stracić, są zdecydowani zwolennicy takich działań (66%), ale nawet w tej grupie znaczną część stanowią niepotrafiący przewidzieć ich skutków (23%) lub obawiający się, że przyniesie to więcej strat niż korzyści (12%). Wśród badanych raczej przekonanych, że Polska powinna domagać się reparacji, tylko 40% uważa, iż nasz kraj może na tym więcej zyskać, niż stracić, natomiast blisko co trzeci (32%) nie potrafi przewidzieć bilansu takich działań, a 28% uważa, że możemy na tym więcej stracić, niż zyskać. Wśród przeciwników domagania się reparacji zdecydowanie dominują przekonani, że na wysuwaniu roszczeń reparacyjnych wobec Niemiec Polska może więcej stracić, niż zyskać.

TABELA 6

Czy, Pana(i) zdaniem, domagając się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej Polska może więcej zyskać czy więcej stracić?	Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?				
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach				
Więcej zyskać	66	40	3	2	3
Więcej stracić	12	28	84	92	30
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	23	32	14	6	68

Postrzeżenie możliwego bilansu wysuwania roszczeń reparacyjnych wobec Niemiec różnicują afiliacje polityczne i o ile dwie trzecie (66%) sympatyków obozu rządzącego wyraziło przekonanie, że domagając się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej Polska może więcej zyskać, niż stracić, to wśród sympatyków opozycji zdecydowana większość (71%) jest przeciwnego zdania. Przekonanie, że takie działania mogą przynieść Polsce więcej strat niż korzyści, wyraża też największa grupa (44%) spośród tych, którzy deklarują, że nie sympatyzują ani z rządzącymi, ani z opozycją, a tylko 28% z nich spodziewa się, że zyski przewyższą straty.

TABELA 7

Czy, Pana(i) zdaniem, domagając się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej Polska może więcej zyskać czy więcej stracić?	Mówi się, że w polskim społeczeństwie istnieje wyraźny podział na tych, którzy sprzyjają obozowi rządzącemu i tych, którzy sympatyzują z opozycją. Czy Pan(i) zaliczył(a)by siebie raczej do sympatyków:			
	obozu rządzącego	opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
Więcej zyskać	66	10	28	23
Więcej stracić	12	71	44	21
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	22	19	28	56

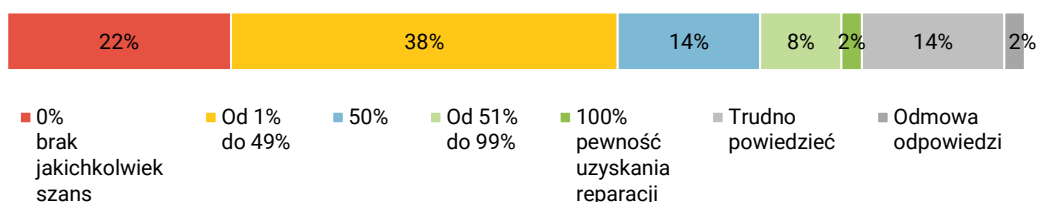
Przewidywania dotyczące skutków wysuwania roszczeń odszkodowawczych wobec Niemiec wiążą się również z deklarowanymi poglądami politycznymi. Ponad połowa (52%) respondentów, którzy utożsamiają się z prawicą, uważa, że Polska może na tym więcej zyskać, niż stracić. Przekonanie, że Polska występując o reparacje może więcej stracić, niż zyskać, wyraża natomiast 67% badanych identyfikujących się z lewicą i 51% ankietowanych określających swoje poglądy jako centrowe.

Obawy przed negatywnymi skutkami wysuwania roszczeń wobec Niemiec wyraża większość badanych poniżej 35 roku życia (59% w grupie wiekowej 18–24 lata i 52% w grupie 25–34 lata). Znacznie częściej deklarują je też kobiety niż mężczyźni (44% wobec 36%). Ponadto częstość wskazań na możliwy negatywny bilans efektów wysuwania roszczeń reparacyjnych wobec Niemiec rośnie wraz z poziomem wykształcenia respondentów – od 25% w grupie z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym do 50% wśród osób z wyższym wykształceniem (zob. tabelę aneksową 3).

OCENA SZANS NA UZYSKANIE REPARACJI OD NIEMIEC

Respondentów poprosiliśmy o określenie w procentach, jak oceniają szanse na uzyskanie reparacji od Niemiec. Więcej niż co piąty pytany (22%) stwierdził, że nie ma na to jakichkolwiek szans, i była to najczęstsza odpowiedź (modalna rozkładu), a 100% pewności, że starania Polski o reparacje od Niemiec zakończą się ich uzyskaniem, ma zaledwie 2% respondentów. Generalnie szanse na to oceniane są jednak dość nisko – średnia arytmetyczna wyniosła zaledwie 26,28%, a mediana rozkładu – 20%. Znaczna grupa ankietowanych nie potrafiła (14%) lub nie chciała (2%) ocenić szans Polski na uzyskanie reparacji od Niemiec.

RYS. 4. Proszę określić w procentach szanse na uzyskanie reparacji od Niemiec, przyjmując że „0” oznacza brak jakichkolwiek szans na uzyskanie reparacji, a „100” – pewność ich uzyskania.

średnia: 26,28%; mediana: 20%; modalna: 0%

Oceny szans uzyskania przez Polskę reparacji od Niemiec są mocno upolitycznione. Na tle pozostałych badanych znacząco wyższym poziomem przekonania, że Polska ma szanse uzyskać reparacje od Niemiec, wyróżniają się respondenci określający się jako sympatycy obozu rządzącego. Jednak nawet w tej grupie jedynie co dwudziesty (5%) wyraża 100% pewność, że tak się stanie, a według większości szanse na to kształtują się na poziomie nieprzekraczającym 50% (średnia wskazań wyniosła w tej grupie 43,19%). Najbardziej sceptyczni co do szans na uzyskanie reparacji są natomiast sympatycy opozycji, wśród których nikt nie uważa, że szanse na nie są stuprocentowe, a 43% nie daje staraniom o nie żadnych szans (średnia wskazań wyniosła w tej grupie 11,72%).

TABELA 8

Proszę określić w procentach szanse na uzyskanie reparacji od Niemiec, przyjmując, że „0” oznacza brak jakichkolwiek szans na uzyskanie reparacji, a „100” – pewność ich uzyskania.	Mówi się, że w polskim społeczeństwie istnieje wyraźny podział na tych, którzy sprzyjają obozowi rządzącemu, i tych, którzy sympatyzują z opozycją. Czy Pan(i) zaliczył(a)by siebie raczej do sympatyków:			
	obozu rządzącego	opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
0% – brak jakichkolwiek szans	9	43	21	11
Od 1% do 49%	28	40	44	22
50%	27	4	12	11
Od 51% do 99%	19	2	6	2
100% – pewność uzyskania reparacji	5	0	1	2
Trudno powiedzieć	12	10	16	26
Odmowa odpowiedzi	0	1	1	25
Średnia	43,19%	11,72%	22,89%	30,59%

Spśród największych potencjalnych elektoratów partyjnych najbardziej przekonani, że uda się uzyskać reparację, są badani, którzy w wyborach do Sejmu zagłosowaliby na listy Prawa i Sprawiedliwości, jednak nawet wśród nich dominują ci, którzy szacują szanse na ich uzyskanie na poziomie nieprzekraczających 50% (średnia wskazań wyniosła w tej grupie 42,65%). Najbardziej sceptyczni są natomiast potencjalni wyborcy Koalicji Obywatelskiej i Lewicy (odpowiednio 43% i 38% z nich uważa, że nie ma na to żadnych szans, a średnie wskazań w tych grupach wynoszą odpowiednio 11,65% i 12,86%).

TABELA 9

Proszę określić w procentach szanse na uzyskanie reparacji od Niemiec, przyjmując, że „0” oznacza brak jakichkolwiek szans na uzyskanie reparacji, a „100” – pewność ich uzyskania	Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?				
	Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Suwerenną Polską i Partią Republikańską i Kukiz'15)	Koalicja Obywatelska (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni i Agronomia)	Lewica (Nowa Lewica, Razem, Polska Partia Socjalistyczna, Unia Pracy)*	Konfederacja Wolność i Niepodległość (Nowa Nadzieja, Ruch Narodowy, Konfederacja Korony Polskiej)*	Trzecia Droga – koalicja Polski 2050 Szymona Hołowni i Polskiego Stronnictwa Ludowego*
procentowanie w kolumnach					
0% – brak jakichkolwiek szans	8	43	38	21	22
Od 1% do 49%	28	41	50	58	57
50%	26	5	7	10	6
Od 51% do 99%	16	3	0	7	3
100% – pewność uzyskania reparacji	5	0	0	0	0
Trudno powiedzieć	16	7	6	4	9
Odmowa odpowiedzi	0	1	0	0	3
Średnia	42,65%	11,65%	12,86%	23,83%	16,56%

* Uwaga: niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

Biorąc pod uwagę deklarowane poglądy polityczne możemy natomiast zauważyć, iż im bardziej na prawo na osi lewica-centrum-prawica, tym szanse na uzyskanie przez Polskę reparacji od Niemiec wydają się badanym bardziej realne. We wszystkich wyróżnionych grupach dominuje jednak przekonanie, że jest to przedsięwzięcie, w którym przegrana jest bardziej prawdopodobna niż wygrana (tabela 10).

TABELA 10

Proszę określić w procentach szanse na uzyskanie reparacji od Niemiec, przyjmując, że „0” oznacza brak jakichkolwiek szans na uzyskanie reparacji, a „100” – pewność ich uzyskania.	Poglądy polityczne			
	Lewica	Centrum	Prawica	Trudno powiedzieć
procentowanie w kolumnach				
0% – brak jakichkolwiek szans	36	28	13	20
Od 1% do 49%	43	43	36	29
50%	7	13	18	17
Od 51% do 99%	3	5	15	4
100% – pewność uzyskania reparacji	0	1	4	0
Trudno powiedzieć	9	9	14	27
Odmowa odpowiedzi	2	0	0	3
Średnia	14,87%	21,26%	36,08%	26,11%

Większość Polaków postrzega obecne stosunki polsko-niemieckie jako „ani dobre, ani złe”. W porównaniu z wrześniem ubiegłego roku, kiedy to relacje polsko-niemieckie w opinii respondentów wypadały najgorzej w historii badań CBOS na ten temat, czyli od 1987 roku, odnotowaliśmy poprawę – o 9 punktów procentowych ubyło badanych uważających je za złe (obecnie 22%), a o 7 punktów procentowych przybyło opisujących je jako „ani dobre, ani złe” (obecnie 56%).

Zapowiedzi domagania się przez Polskę reparacji wojennych od początku spotykały się z pozytywnym przyjęciem ankietowanych. Najwięcej zwolenników podjęcia działań w tej sprawie notowaliśmy w lipcu 2019 roku (69%). Obecnie wystąpienie do Niemiec o odszkodowania popiera ogółem 58% respondentów, z czego 38% w sposób zdecydowany. Sprzeciw wyraża łącznie mniej niż jedna trzecia badanych (32%), przy czym tylko 11% mówi „zdecydowanie nie”. W porównaniu z wrześniem ubiegłego roku poparcie dla wysuwania roszczeń reparacyjnych wobec Niemiec jest niewiele wyższe. Mimo znacznego społecznego poparcia dla ubiegania się o reparacje wojenne od Niemiec, zarówno w sierpniu 2023 roku, jak i w październiku 2017, kiedy po raz pierwszy zapytaliśmy o tę sprawę, więcej badanych skłonnych było twierdzić, że podnosząc tę kwestię Polska może więcej stracić, niż zyskać. Warto jednak dodać, iż w ciągu niemal sześciu lat dzielących oba badania grupa przekonanych, że takie działania mogą przynieść Polsce więcej strat niż korzyści zmniejszyła się (spadek z 45% do 40%), minimalnie przybyło natomiast przekonanych, że Polska może na tym więcej zyskać, niż stracić (wzrost z 31% do 34%). Szanse na uzyskanie reparacji od Niemiec generalnie oceniane są dość nisko – średnia arytmetyczna wskazań na skali od 0% (brak jakichkolwiek szans) do 100% (pewność uzyskania reparacji) wyniosła zaledwie 26,28%, a mediana rozkładu – 20%. Więcej niż co piąty pytany (22%) stwierdził, że nie ma na to jakichkolwiek szans, i była to najczęstsza odpowiedź (modalna rozkładu), a 100% pewności, że starania Polski o reparacje od Niemiec zakończą się ich uzyskaniem, ma zaledwie 2% respondentów.

Opracowała

Barbara Badora

TABELA 1

		Jak Pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie? Czy są one:				Liczba osób
		dobrze	ani dobrze, ani złe	złe	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		13	56	22	9	1024
Płeć	Mężczyźni	14	58	24	4	482
	Kobiety	13	55	19	13	542
Wiek	18–24 lata	20	59	12	9	98
	25–34	15	63	13	9	162
	35–44	14	59	17	10	200
	45–54	13	57	21	9	163
	55–64	12	57	26	6	160
	65 lat i więcej	11	47	33	9	243
Miejsce zamieszkania	Wieś	14	57	21	8	419
	Miasto do 19 999	17	48	22	13	141
	20 000 – 99 999	13	59	18	10	248
	100 000 – 499 999	11	52	30	7	131
	500 000 i więcej mieszk.	11	60	21	8	84
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	7	63	22	9	149
	Zasadnicze zawodowe	12	60	23	5	227
	Średnie	16	51	22	11	361
	Wyższe	15	56	20	9	286
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	16	58	18	8	135
	Średni personel, technicy	11	55	22	11	58
	Pracownicy adm.-biurowi	21	51	12	16	62
	Pracownicy usług	18	65	9	8	86
	Robotnicy wykwalifikowani	14	62	23	1	101
	Robotnicy niewykwalifik.	6	75	11	9	38
	Rolnicy	7	60	23	10	40
	Pracujący na własny rach.	14	53	27	7	60
	Bezrobotni	11	53	19	16	17
	Emeryci	11	49	30	10	280
	Renciści	14	40	33	12	47
	Uczniowie i studenci	7	67	12	14	50
	Zajmujący się domem i inni	17	63	17	2	49
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	16	52	21	12
spółce właścicieli prywatnych i państwa		14	55	22	9	116
sekt. pryw. poza rolnict.		15	64	15	5	293
prywatnym gosp. rolnym		10	61	23	7	51
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	9	68	16	6	135
	Od 1500 zł do 1999 zł	11	57	21	11	154
	Od 2000 zł do 2999 zł	11	58	25	7	213
	Od 3000 zł do 3999 zł	18	50	25	6	128
	4000 zł i więcej	17	52	26	5	138
	Trudno powiedzieć	15	58	14	12	88
	Odmowa odpowiedzi	15	51	20	15	169
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	53	25	10	50
	Średnie	10	60	20	10	385
	Dobre	15	54	22	8	589
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	51	33	14	52
	Raz w tygodniu	11	54	25	11	364
	1–2 razy w miesiącu	9	61	25	5	135
	Kilka razy w roku	17	60	16	8	250
	W ogóle nie uczestniczy	19	56	20	6	202
Poglądy polityczne	Lewica	18	60	18	4	186
	Centrum	16	60	20	5	295
	Prawica	11	55	28	6	383
	Trudno powiedzieć	11	48	13	28	130

TABELA 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna domagać się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej?					Liczba osób
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		38	20	20	11	11	1024
Płeć	Mężczyźni	44	22	16	11	7	482
	Kobiety	32	19	23	10	15	542
Wiek	18–24 lata	21	17	35	11	15	98
	25–34	27	24	24	11	14	162
	35–44	32	22	19	14	14	200
	45–54	35	22	21	11	12	163
	55–64	46	16	17	10	11	160
	65 lat i więcej	52	21	14	8	6	243
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	21	16	7	9	419
	Miasto do 19 999	26	22	27	9	16	141
	20 000 – 99 999	35	21	21	11	12	248
	100 000 – 499 999	29	22	24	17	8	131
	500 000 i więcej mieszk.	33	14	18	17	18	84
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	60	17	11	2	10	149
	Zasadnicze zawodowe	45	23	13	9	9	227
	Średnie	34	23	23	9	12	361
	Wyższe	25	17	26	19	13	286
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	15	25	23	13	135
	Średni personel, technicy	36	22	35	3	5	58
	Pracownicy adm.-biurowi	23	17	25	13	23	62
	Pracownicy usług	25	31	14	7	23	86
	Robotnicy wykwalifikowani	41	27	17	6	9	101
	Robotnicy niewykwalifik.	38	29	24	4	5	38
	Rolnicy	58	27	5	6	4	40
	Pracujący na własny rach.	30	17	26	21	5	60
	Bezrobotni	48	22	13	6	11	17
	Emeryci	49	19	15	9	7	280
	Renciści	52	7	21	4	16	47
	Uczniowie i studenci	23	14	33	14	16	50
	Zajmujący się domem i inni	34	26	19	5	17	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	21	23	10	14	121
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	22	22	12	13	116
	sekt. prywat. poza rolnict.	29	22	23	14	12	293
	prywatnym gosp. rolnym	59	23	8	5	5	51
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	47	19	16	8	11	135
	Od 1500 zł do 1999 zł	35	25	20	7	13	154
	Od 2000 zł do 2999 zł	43	20	20	8	9	213
	Od 3000 zł do 3999 zł	34	20	26	12	8	128
	4000 zł i więcej	33	17	21	21	8	138
	Trudno powiedzieć	43	19	13	11	15	88
	Odmowa odpowiedzi	29	24	21	10	17	169
Ocena własnych war. mater.	Złe	28	25	17	17	13	50
	Średnie	38	19	23	8	13	385
	Dobre	38	21	18	12	10	589
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	66	11	8	7	8	52
	Raz w tygodniu	51	23	13	5	8	364
	1–2 razy w miesiącu	30	30	18	10	13	135
	Kilka razy w roku	25	21	29	9	15	250
	W ogóle nie uczestniczy	29	13	24	25	10	202
Poglądy polityczne	Lewica	17	13	33	27	8	186
	Centrum	24	24	30	11	10	295
	Prawica	62	19	10	4	6	383
	Trudno powiedzieć	31	28	9	6	26	130

TABELA 3

		Czy, Pana(i) zdaniem, domagając się od Niemiec reparacji (odszkodowań) za straty poniesione podczas II wojny światowej Polska może więcej zyskać czy więcej stracić?			Liczba osób
		Więcej zyskać	Więcej stracić	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	
Ogółem		34	40	26	1024
Płeć	Mężczyźni	43	36	21	482
	Kobiety	26	44	31	542
Wiek	18–24 lata	29	59	12	98
	25–34	29	52	19	162
	35–44	33	35	32	200
	45–54	32	40	28	163
	55–64	37	33	30	160
	65 lat i więcej	39	33	28	243
Miejsce zamieszkania	Wieś	38	33	28	419
	Miasto do 19 999	24	49	27	141
	20 000 – 99 999	32	42	25	248
	100 000 – 499 999	37	45	18	131
	500 000 i więcej mieszk.	29	43	28	84
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	41	25	34	149
	Zasadnicze zawodowe	42	30	28	227
	Średnie	33	44	22	361
	Wyższe	25	50	25	286
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	25	53	22	135
	Średni personel, technicy	42	42	16	58
	Pracownicy adm.-biurowi	16	48	35	62
	Pracownicy usług	29	30	41	86
	Robotnicy wykwalifikowani	45	34	21	101
	Robotnicy niewykwalifik.	58	29	14	38
	Rolnicy	38	37	25	40
	Pracujący na własny rach.	17	55	27	60
	Bezrobotni	36	25	39	17
	Emeryci	40	35	26	280
	Renciści	41	19	39	47
	Uczniowie i studenci	30	60	11	50
	Zajmujący się domem i inni	25	46	30	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	31	42	28	121
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	33	42	26	116
	sekt. prywat. poza rolnict.	32	45	24	293
	prywatnym gosp. rolnym	40	27	33	51
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	35	36	29	135
	Od 1500 zł do 1999 zł	31	34	35	154
	Od 2000 zł do 2999 zł	41	36	23	213
	Od 3000 zł do 3999 zł	38	42	20	128
	4000 zł i więcej	33	51	15	138
	Trudno powiedzieć	36	38	25	88
	Odmowa odpowiedzi	24	43	33	169
Ocena własnych war. mater.	Złe	32	41	27	50
	Średnie	31	36	33	385
	Dobre	37	42	21	589
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	52	21	27	52
	Raz w tygodniu	43	29	28	364
	1–2 razy w miesiącu	33	37	30	135
	Kilka razy w roku	26	48	26	250
	W ogóle nie uczestniczy	25	58	17	202
Poglądy polityczne	Lewica	16	67	17	186
	Centrum	26	51	23	295
	Prawica	52	23	25	383
	Trudno powiedzieć	28	30	42	130